Kuntaliitto
Kommunförbundet

Muistio

Miira Riipinen

11.1.2019

Eduskunnan ympäristövaliokunnan kutsu asiantuntijakuulemiseen ja asiantuntijalausuntopyyntö 18.12.2018 (KL 996/03/2018)

HE 247/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta ja jätelain 148 §:n muuttamisesta

Kuntaliitto kiittää kutsusta tulla kuultavaksi asiassa ja lausuu seuraavaa:

Valtaosa (90 %) tähänastisista valtion jätehuoltotyöhankkeista on toteutettu yhteistyössä kuntien kanssa, joten käsittelyssä oleva hallituksen esitys vaikuttaa keskeisesti kuntien mahdollisuuksiin toteuttaa pilaantuneiden maa-alueiden riskienhallintaa.

Kuntaliitto pitää myönteisenä, että pilaantuneiden alueiden riskikohteisiin myönnettävän valtiontuen vanhentuneisiin säädöksiin, sopimuksiin ja ohjeisiin perustuva säätelykehikko päivitetään ja saatetaan perustuslain edellyttämään muotoon.

On toivottavaa, että valtion tuen avulla edistetään pilaantuneiden alueiden valtakunnallisen riskienhallintastrategian tavoitteita, kuten uusia luonnonvaroja säästäviä ja ilmastopäästöjä vähentäviä maaperän ja pohjaveden puhdistus- ja riskienhallintamenetelmiä. Uusiin menetelmiin liittyy kuitenkin usein riskejä ja aikatauluhaasteita. On perusteltua, että valtion rahoituksella voidaan kattaa näiden pitkällä aikavälillä koko yhteiskuntaa hyödyttävien riskienhallintatoimenpiteiden kustannuksia.

On tarkoituksenmukaista, että tuen myöntäjä on valtakunnallinen taho, jolla on asiantuntemusta ympäristö- ja terveysriskeistä sekä käsitys pilaantuneiden alueiden kunnostuksen kiireellisyysjärjestyksestä koko maan alueella. Tämä mahdollistaa rahoitettavien kohteiden valikoitumisen ympäristöriskiperusteisesti. Neuvontaa ja tiedotusta tarvitaan kuitenkin myös paikallisella tasolla, joten tärkeää on huolehtia valtion ympäristöhallinnon alueellisten toimipisteiden asiantuntemuksen ylläpidosta ja resursseista koko maan kattavasti.

Rahoitettavat kohteet (erit. suljetut kaatopaikat)

Kuntaliitto on tyytyväinen ja pitää hyvin perusteltuna, että jatkossakin kuntien viimekätiselle vastuulle kuuluvat, usein kuntienkin taloudelle kohtuuttomat kohteet lasketaan tuen piiriin. Kuten tähänkin asti, myös vanhojen suljettujen kaatopaikka-alueiden kunnostushankkeita tulee edelleen voida toteuttaa valtion tuella. Tältä osin tuen myöntämisen edellytyksiä kuvaavat kirjaukset ovat olleet epäselviä.

Tietyin edellytyksin vanhaa jätelainsäädäntöä tulkiten, kunta voitaisiin lukea kaatopaikasta aiheutuneen pilaantumisen aiheuttajaksi ja jäisi pykälän nyt esitetyssä muodossa tulkinnanvaraiseksi, olisiko kunta näissä kohteissa oikeutettu tukeen. Näiden merkittävien riskikohteiden pitäminen tuen piirissä on ympäristö- ja terveysriskien hallinnan kannalta ensiarvioiden tärkeää. Vanhojen kaatopaikkojen perustamisen ja ylläpidon aikainen lainsäädäntö, valvonta- ja luvitus sekä käytännöt ovat olleet kaatopaikojen toiminta-aikana vasta kehittymässä eikä tietoa eri jakeiden ympäristövaikutuksista ole riittävästi ollut ylläpitäjällä tai valvojilla. Näin ollen olisi vastoin tarkoitusta sulkea näitä kohteita tuen piiristä.

Kuntaliitto on asian aiemmassa käsittelyssä esittänyt, että lain 6 §:ää (Valtionavustuksen myöntämisen edellytykset) täsmennettäisiin tältä osin. Kuntaliiton pyyntöön on vastattu yksilöimällä pykälän yksityiskohtaisiin perusteluihin kuntien roolia vanhojen kaatopaikkojen kunnostuksen vastuuketjussa. Kuntaliiton näkemyksen mukaan kirjauksia ei ole 6 §:ään tai sen perusteluihin edelleenkään täsmennetty siten, että laista olisi luettavissa kuntien vanhojen suljettujen kaatopaikkojen olevan yksiselitteisiesti tuen piirissä, kuten on Kuntaliiton käsityksen mukaan kuitenkin tarkoituksena ollut. Tähän astisessa sopimuskäytännössä asia on ollut joustavammin tulkittavissa, mutta nyt kun siirrytään hallintopäätöksiin, tulee menettelyn olla yksiselitteinen.

www.kunnat.net
www.kommunerna.net

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14,00530 Helsinki
PL 200, 00101 Helsinki
Puh. 09 7711,faksi 09 771 2291
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
Andra linjen 14,00530 Helsingfors
PB 200, 00101 Helsingfors
Tfn 09 7711, fax 09 771 2291
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

Kuntaliitto pitää edellä mainituin perusteluin välttämättömänä, että pykälään 6 § tehdään lisäys, joka mahdollistaa kuntien vanhojen suljettujen kaatopaikojen kunnostusten valtion tuen.

Neuvonta ja asiantuntijapalvelu

On tärkeää, että valtion viranomainen auttaa tarvittaessa tutkimusten ja kunnostuksen hankinnassa. Tähän pienimillä kunnilla ei välttämättä ole kompetenssia. Tämä mahdollistaa myös pienten kuntien alueille sijoittuvien riskikohteiden mukaan pääsyn tuen piiriin. On kuitenkin yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista, että kunnat, jotka tarvitsevat valtion viranomaiselta asiantuntijapalveluita pima- tutkimusten ja kunnostuksen hankintaan ja sisältöön liittyen, saavat mahdollisti vähemmän rahoitusta kuin kunnat joilla em. asiantuntemusta on omasta takaa. **Kuntaliitto esittää, että esityksen 8 § perusteluissa yksilöidään vielä esitettyä selkeämmin, millainen neuvonta katsotaan asiassa hallintolain tarkoittamaksi maksuttomaksi neuvonnaksi ja miltä osin neuvonta on ostopalveluna tarjottavaa palvelua.** Kuntaliiton näkemyksen mukaan tehtävänsä mukaisesti Valtion ympäristönsuojeluviranomaisen (ELY-keskus) on edistettävä pilaantuneiden alueiden kestävää riskienhallintaa antamalla sitä edistävää maksutonta neuvontaa asiakkailleen ja oltava myös itse aloitteellinen tutkimusten ja kunnostusten edistämisessä. Tämä voi tarkoittaa osittain myös hankintaan liittyvää neuvontaa sekä sitä, että valtion viranomainen tarjoaa käytössään olevaa tietoa riskikohteista ja puhdistustarpeesta avustukseen oikeutetuille eikä hankkeiden valinta pohjaudu pelkästään hakijoiden aktiivisuuteen ja tietopohjaan.

Tuen määrän arviointi

Kuntien saaman tuen myöntämisen perusteet, kuten kunnalle kohtuuttomuuden arviointi (6§) ja valtionavustuksen määrän määräytyminen (7 §) tulee olla läpinäkyvää, kohdella kuntia yhdenvertaisesti ja perustua erilaisten kuntien taloutta realistisesti, riittävän pitkällä aikavälillä kuvaaviin suureisiin. Lain perusteluissa on Kuntaliiton esittämällä tavalla avattu sitä, miten kunnan varallisuutta arvioidaan. Pykäliin on kuitenkin kirjattu tätä koskien pelkästään asetuksenantovaltuutus. **Kuntaliiton näkemyksen mukaan perustuslain mukaisesti pykäliin (6§ ja 7§) tulee lisätä perusteluissa olevan tekstin pohjalta mm. kuntien etuihin ja oikeuksiin vaikuttavat tuen myöntämisen ja määrän periaatteet.**

Kunnostuksen järjestäminen valtion toimesta

Pykälään 12 § tulisi lisätä pääsääntöä kuvaava 1 momentti, jonka mukaan haltija/avustuksen hakija järjestää pilaantuneen alueen tutkimukset ja kunnostuksen ja vasta poikkeuksena pääsäännöstä tulisi seurata 2. momentti, jonka mukaan tietyissä tapauksissa Pirkanmaan ely-keskus hoitaisi tehtävän.

Pykälästä itsestään ei ilmene millään tavalla, millaisissa tapauksissa sovelletaan esitettyä 12 §:n mukaista järjestelyä. **Pykälään (12 §) tulisi täsmentää, että ko. menettelyä voidaan soveltaa yleisen ympäristöedun edellyttämissä tapauksissa.** Muutoin jää maanomistajan oikeusturva hataraksi menettelyssä, jolla esim. yksityisen tai kunnan maalla ryhdytään mittaviin maankäyttöä muuttaviin toimenpiteisiin.

SUOMEN KUNTALIITTO

Miira Riipinen
ympäristöpäällikkö